

PAPERS

DE LA FUNDACIÓ ORIENTA

SETEMBRE 2001 – NÚMERO 4

EDITORIAL

Benvolguts,

Voldria aprofitar aquest número del full informatiu *Papers*, per fer-vos arribar les últimes novetats que s'han produït a la nostra institució. La primera fa referència a la renovació dels càrrecs de president, secretària i tesorera de la Junta Directiva, que es van produir en la darrera reunió ordinària del Patronat de la Fundació. A les persones que s'incorporen voldria donar-los la benvinguda i agrair, igualment, a les que deixen els càrrecs, Mercè Sugrañes i Josefina Martí, el treball realitzat durant aquests anys com a secretària i tesorera, respectivament. Deixem els càrrecs de la Junta Directiva del Patronat de la Fundació amb gran

satisfacció, sobretot, per haver coincidit el nostre mandat amb un període de creixement i expansió de la institució.

Amb la publicació del llibre *Programa d'atenció al nen maltractat*, que es presentarà el proper 10 d'octubre, Dia Mundial de la Salut Mental, posem en marxa un nou projecte: la "Col·lecció Orienta". La nostra idea és poder oferir periòdicament aquells materials que, publicats per l'Editorial Pleniluni, siguin de l'interès dels professionals que treballen a l'àmbit de la salut mental infantil i juvenil. Des d'ara tots hi esteu convidats a participar-hi. ■

A. Icart

Director de la Fundació Orienta

ARTICLE DE FONTS

EL DIA MUNDIAL DE LA SALUT MENTAL

He tingut ocasió de llegir amb atenció el recent "Manifest de la Coordinadora de Centres de Salut Mental de Catalunya", i crec que amb motiu d'aquesta celebració, val la pena de destacar algunes de les reflexions que ens proposa. Per una banda, si bé estem familiaritzats amb molts serveis a la persona que l'administració té l'obligació de subministrar per tal de garantir els drets bàsics recollits en la nostra Constitució, també és cert que hi ha força desconeixement de la situació dels serveis necessaris per a garantir els drets constitucionals a la salut i a la plena integració social i laboral, que inclouen a les persones que pateixen trastorns mentals.

Veiem algunes xifres que ens donen: la patologia mental afecta a més del 20% de la població general, però només un 2% de la població està en

tractaments als centres de salut mental, exponents de la reforma psiquiàtrica iniciada a Catalunya a finals dels anys 70. Aquella era una experiència pionera impulsada pels mateixos professionals i que, encara que amb molt retard, va ser integrada al Servei Català de la Salut, després que la Llei General de Sanitat de l'any 86 recollís, entre els drets dels ciutadans, l'atenció psiquiàtrica i psicològica.

Tanmateix, la dotació pressupostària que s'hi dedica està per sota de les necessitats i, cal dir-ho, el percentatge de despesa sanitària que es destina a salut mental a Catalunya, el 4%, és inferior al d'altres autonomies i del que recomana l'Organització Mundial de la Salut -un mínim del 5%- . Tot plegat fa que la situació sigui deficitària i, a vegades, de precarietat.

(Continua) ►

► A més d'alertar sobre la necessitat de recursos per fer possible la *defecció i atenció precoç dels trastorns psíquics*, els professionals defensen que els trastorns mentals més greus han de rebre un *tractament integral* i han de ser atesos de forma prioritària pel sistema de salut a la comunitat. En aquesta línia s'han posat en marxa uns "programes específics" destinats a donar una millor atenció als pacients i a les seves famílies. També estan en vies de consolidar-se els "serveis de rehabilitació comunitaris" que, sens dubte, mereixen una major dotació. De manera complementària es planteja la necessitat que l'administració pública impulsi els "centres espacials de treball", empreses socials que necessiten una legislació pròpia que els faci viables; així com pisos i residències –"recursos residencials en petites comunitats"– que situats en àmbits territorials propers permetin donar resposta a les necessitats d'alguns pacients crònics.

Especialment interessant és la defensa del *model de*

salut mental comunitària, "que dóna una visió globalitzadora del subjecte, la seva història, el seu present, el seu entorn social i familiar, les seves necessitats i sobretot la seva autonomia, responsabilitat i drets". Convé ser-ne conscient i assumir que, "impulsar la salut no és, només, atendre la malaltia".

Per tot això, la declaració que fan els professionals dels centres públics d'atenció ambulatoria en salut mental a Catalunya, mereix el reconeixement dels ciutadans i el suport de les administracions públiques, màximes responsables de garantir l'exercici dels drets dels ciutadans, drets que cal tutelar de manera específica en el cas de les persones amb trastorns mentals, que encara avui els veuen vulnerats.

I és bo recordar-ho en ocasió del Sisè *Dia Mundial de la Salut Mental*, aquest any dedicat a l'infant. ■

Mercè Renom

Historiadora i patrona de la Fundació Orienta.

CSMIJ GAVÀ/EL PRAT/SANT BOI

EL PSIQUIATRE INFANTIL EN UN CENTRE DE SALUT MENTAL INFANTIL I JUVENIL

La psiquiatria infantil neix en la confluència en el temps amb altres disciplines que abasten des de la neurobiologia fins a la psicoanàlisi. En aquest sentit, ara per ara, la psiquiatria infantojuvenil disposa d'un "corpus teòric" propi, rigorós i consolidat, com per esdevenir una àrea específica dins les altres especialitats afins.

Tot procés psíquic, mental o psicopatològic es troba en la confluència de diferents nivells d'integració: biològic, psicològic i social. Així, de la mateixa manera que l'individu, a través de l'acció, modifica el seu entorn físic i simbòlic, l'entorn, d'altra banda, també afecta els components biològics i psicològics de l'organisme, i influeix en el comportament i relacions, d'una manera interactiva, dinàmica i permanent.

És per això, que una de les eines fonamentals de què disposa el psiquiatre infantil és la història clínica i l'exploració de les àrees psicopatològiques: dels signes i els símptomes, de l'evolució en els temps, a fi de poder establir un diagnòstic que sigui comparable i compatible amb aquell que es pugui fer des de qualsevol altre dispositiu de salut mental infantil i juvenil.

En aquest sentit, la necessitat d'elaborar un diagnòstic diferencial és imprescindible, no tan sols entre els diferents trastorns de caire psíquic, sinó també, en aquells casos on l'aspecte biològic –

orgànic o funcional– a través de la simptomatologia clínica i de les proves biològiques complementàries, apareix com el factor principal. Per altra banda, tampoc no podem passar per alt la recerca i els avenços en les neurociències, gràcies als quals disposem d'un millor coneixement de certes alteracions mentals, així com de psicofàrmacs més específics per a tractar-les.

Cal, doncs, generar i mantenir un pont en la intricada i complexa relació entre la psicopatologia clínica i la comprensió psicodinàmica, tant pel que fa als aspectes vivencials, relacionals i vincles afectius que manté el nen amb l'entorn, fugint de qualsevol determinisme, sobretot, si tenim present la pluricausalitat dels processos psicopatològics.

De fet, quan parlem del treball del psiquiatra infantil, estem fent referència a la psiquiatria del desenvolupament, del professional que atén individus en procés de maduració biològica i psicològica, creixement que està lligat, íntimament, a les experiències afectives i relacionals que aquests infants van vivint i integrant progressivament. De com es donen i configuren aquestes interaccions, ens trobem davant d'una dinàmica que es crea i retroalimenta un cercle viciós patològic, o bé, davant d'uns intercanvis afectius que afavoreixen l'evolució i el creixement des del punt de vista emocional, cognitiu i social.

Josep Mª Illa i Taulats

Psiquiatre infantil. CSMIJ Gavà/el Prat/Sant Boi

HOSPITAL DE DIA PER A ADOLESCENTS ORIENTA

LA FUNCIO INTEGRADORA DE L'HOSPITAL DE DIA PER A ADOLESCENTS

Un aspecte sens dubte molt important en el funcionament de l'hospital de dia és que els diferents membres que en constitueixen l'equip terapèutic puguin treballar de manera integrada.

Així, si bé la feina del treballador social, l'educador, psicòleg, psiquiatre, tenen com a objectiu últim la millora de la salut dels pacients ingressats al centre, aquesta tasca requereix no només l'aportació específica de cadascun dels professionals sinó també que sigui realitzada de manera planificada i integrada. Els pacients de l'hospital de dia conviuen compartint l'espai del centre durant vuit hores al dia. Però no podem veure en aquest espai tan sols els seu aspecte físic, hem d'anar més enllà per saber-hi veure també, els seus aspectes social, emocional així com terapèutic. La percepció de la situació de cada pacient no té lloc tan sols per part d'un terapeuta en sessions d'una durada determinada, sinó durant tot el temps d'estada al centre, i per part de tot l'equip de l'hospital de dia.

Des d'aquest punt de vista, l'avanç que el pacient fa en el procés de millora/curació ve afavorit no tant per la resposta a un abordatge terapèutic exclusiu, com pel conjunt de les experiències viscudes a l'hospital de dia: l'expressió de la seva creativitat en els tallers, per la comunicació amb els terapeutes en les sessions personals, per la superació d'actuacions conflictives en un entorn capaç de contenir les tensions sense que es multipliquin les angoixes. En definitiva, per la vivència de formar part d'un grup amb uns objectius institucionals i per la percepció de la pròpia capacitat de compadir i ajudar els companys.

Per la nostra experiència, creiem que aquest aspecte institucional de l'acció terapèutica es converteix en un element clau per entendre el funcionament de l'hospital de dia. En aquest sentit, estem convençuts que com més treballi l'equip terapèutic de manera integrada i integradora, més beneficiosa i més curativa serà la nostra tasca. ■

Mercè Gibert

Coordinadora de l'hospital de dia

FETS I GENT DE LA FUNDACIO

Nova composició del Patronat

El passat 17 de juliol, en la reunió ordinària del Patronat de la Fundació Orienta, es va procedir a la renovació dels càrrecs de president, secretari i tesorero. La composició de l'actual Patronat és la següent:

Presidenta:

Montserrat Gibert (Alcadessa de Sant Boi)

Secretària:

M^a dels Àngels Horta (Psicòloga)

Tresorer:

Pere Prat (Economista)

Vocals:

Sílvia Bonfill (Psicòloga)

Alfons Icart (Psicòleg, psicoanalista. SEP- IPA)

Josefina Martí (Coordinadora Administració)

Montserrat Palau (Psicòloga, psicoterapeuta didacta ACP)

Amat Palau (Director Mèdic Creu Roja Hospitalet)

Mercè Renom (Historiadora)

Ignasi Riera (Escriptor)

Mercè Sugrañes (Psicòloga)

Esther Urpinas (Coordinadora CSMIJ Gavà/el

Prat/Sant Boi)

Redacció

Nou local

Fa aproximadament un mes que van començar les obres de remodelació del local adquirit recentment per la Fundació. Situat al costat de les dependències de l'actual CSMIJ de Gavà, les noves instal·lacions estan destinades a despatxos –

direcció, servei de recerca i publicacions, sales de reunió i/o grups-, tallers per a l'hospital de dia, magatzem, etc. Amb aquesta ampliació volem millorar els nostres serveis i completar les obres previstes a Gavà. ■ Redacció

Congrés de Lisboa

Durant el mes de maig d'enguany, es va celebrar a Lisboa el "Congreso Europeo de Psicopatología del Niño y del Adolescente", en el qual vaig tenir l'oportunitat de presentar la comunicació "Crisis adolescente y parentalidad". De forma breu, l'exposició plantejava una manera

d'entendre aquesta crisi, a partir del treball realitzat al nostre l'hospital de dia per a adolescents. Vull donar les gràcies als meus companys catalans, que amb la seva presència en aquesta taula van afavorir un diàleg obert i col·loquial. ■ *A. Icart*

Exposició de pintura

El proper 9 d'octubre està prevista la inauguració de l'exposició de pintura: "Creativitat i adolescència". Amb aquesta mostra es pretén donar a conèixer part dels treballs que el joves realitzen durant la seva estada a l'Hospital de Dia. L'acte serà presidit per la Sra. Mª Dolors Villadelprat,

pintora, un representat de l'Ajuntament de Gavà i el Director de la Fundació Orienta. L'exposició estarà oberta fins al 17 d'octubre, al Casal Municipal d'Entitats "Sant Jordi" de Gavà, Rambla de Joaquim Vayreda, 31. ■ *Redacció*

Canvis i noves incorporacions

- A partir del mes de juliol, el SCS ha ampliat de 6 el nombre de places d'hospital de dia per a adolescents, i són ja en total 36 el joves que poden ingressar al nostre centre de Gavà. A més, s'han incorporat a la plantilla de l'hospital un nou psiquiatre, Josep Mª Illa; una nova educadora, Marta Olivas; i Ferran Cuerva, actual treballador social, passa a tenir dedicació exclusiva a l'hospital.
- Durant els últims mesos i després d'un temps per baixa maternal, tornen novament a ser amb nosaltres Sílvia Bonfill, Teresa Ribalta i Montse González. A totes elles, la nostra enhorabona. Igual

que a en Joan Bastard per la seva paternitat.

- Donem la benvinguda a Àngels Vicente, que com a treballadora social passa a formar part de l'equip del CSMIJ de Gavà/el Prat/Sant Boi i a Teresa Vila, que a partir del proper mes d'octubre s'incorpora al CSMIJ de l'Hospitalet com a nova psicòloga.
- També volem felicitar la Montserrat Palau pel seu recent nomenament com a Vicepresidenta de l'Asociación Española de Psicoterapia Psicoanalítica (AEPP). ■ *Redacció*

DIRECTOR DE LA FUNDACIÓ ORIENTA: ALFONS ICART I PUJOL
EDICIÓ I COORDINACIÓ: RUBEN D. GUALTERO PEREZ

Carrer Sant Lluís, 66 - 08850 Gavà - Telèfon 93 638 39 93- Fax 93 633 30 66 – orienta@fundacioorienta.com